7 Απριλίου 2019

Το «Σουηδικό σπίτι» στην Καβάλα συνεχίζει να εμπνέει έλληνες και ξένους καλλιτέχνες

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

«Πνιγμένο» μέσα στις τσιμεντένιες πολυκατοικίες στη συνοικία των Αγίων Ανάργυρων και χτισμένο πριν από ογδόντα χρόνια, αποτελεί ίσως το τελευταίο εναπομείναν κτίσμα που θυμίζει στον επισκέπτη την αρχοντιά της πόλης στα τέλη του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου. Αυτό είναι το Σουηδικό Σπίτι της

Καβάλας. Εντυπωσιακό μέσα στις αυστηρές αρχιτεκτονικές γραμμές του, χτισμένο πάνω σε ένα λόφο της πόλης, προσφέροντας άπλετη θέα στο θαλάσσιο κόλπο. Χάρη σε αυτό το οικοδόμημα, ογδόντα χρόνια μετά, η πόλη της Καβάλας εξακολουθεί ν’ αποτελεί σημείο αναφοράς για πάρα πολλούς Σουηδούς καλλιτέχνες, που φιλοξενούνται σ’ ένα χώρο γεμάτο αναμνήσεις, που διακρίνεται από λιτή πολυτέλεια, λούζεται στο φως του ήλιου, διαθέτοντας έναν μοναδικής ομορφιάς κήπο με δεκάδες λουλούδια, οπωροφόρα δέντρα, καλλωπιστικά φυτά, ακόμα και μια ξεχωριστή ποικιλία αμπέλου.

Η επιμελήτρια του Σουηδικού Σπιτιού στην Καβάλα, Elisabeth Gullberg Kaidi, άνοιξε τις πόρτες του, και μίλησε στο ΑΠΕ – ΜΠΕ για τα ιστορικά γεγονότα που το σημάδευσαν, για τους άρρηκτους δεσμούς φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στη Σουηδία και την Καβάλα. Μίλησε για τις αναμνήσεις των ανθρώπων που φιλοξένησε και συγχρόνως παρουσίασε το πώς έβλεπαν στη Σουηδία το σουηδικό αυτό «φυλάκιο» σε μια μικρή επαρχιακή πόλη της βόρειας Ελλάδας με λιμάνι στα παράλια του Αιγαίου πελάγους στις αρχές του 20ού αιώνα.

Η σουηδική Ανώνυμη Εταιρία Svenska Tobaksmonopolet, Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού, ιδρύθηκε το 1915 με σκοπό να συγκεντρώσει πόρους για το Δημόσιο Ταμείο, προκειμένου να χρηματοδοτήσει μια μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς επίσης να καλύψει τις αυξημένες αμυντικές δαπάνες που είχαν προκύψει από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Την εποχή εκείνη ήταν της μόδας να καπνίζουν τσιγάρα με προσθήκη ανατολικών καπνών και για το λόγο αυτό η ζήτηση ήταν μεγάλη. Καλλιέργειες αυτής της ποικιλίας υπήρχαν σε πολλά μέρη της Ελλάδας, της Τουρκίας και της Βουλγαρίας, καθώς το κλίμα και το έδαφος ευνοούσαν ιδιαίτερα την ανάπτυξή της. Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, η Καβάλα, χαρακτηριζόταν από τους γνώστες του καπνού ως η πρωτεύουσα ή η «Μέκκα» του καπνού. Το 1910, είχαν εγκατασταθεί 61 εμπορικοί οίκοι στην πόλη και μόλις λίγο περισσότεροι από τους μισούς ήταν ελληνικοί.

«Μεγάλες ποσότητες ακατέργαστου καπνού», σημειώνει η Elisabeth Gullberg Kaidi,

«μεταφέρονταν από τα χωριά της γύρω περιοχής στην Καβάλα. Εν συνεχεία ο καπνός έπρεπε να αποθηκευθεί, να γίνει η διαλογή και η επεξεργασία του, για να φτάσει εν τέλει να φορτωθεί σε κάποιο εμπορικό πλοίο στο λιμάνι προς εξαγωγή. Υπολογίζεται ότι 15.000 εργάτες απασχολούνταν στην επεξεργασία του καπνού στην Καβάλα κατά τη δεκαετία του 1930. Το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού υπήρξε ένας από τους πολλούς ξένους εμπορικούς οίκους που προμηθεύονταν ακατέργαστο καπνό από τις όμορες περιοχές της Καβάλας, και εκατοντάδες τόνοι ελληνικού καπνού εξάγονταν στη Σουηδία ετησίως. Η ζήτηση για ανατολικά καπνά («μπασμάς») αυξήθηκε τη δεκαετία του 1930 και, ως εκ τούτου, οι δουλειές του Μονοπωλίου πήγαιναν πολύ καλά. Δεδομένου ότι οι απεσταλμένοι εκπρόσωποι ενίοτε χρειάζονταν να παραμείνουν στην Καβάλα συνεχόμενα για πολλούς μήνες, προκειμένου να παρακολουθήσουν τη μακρά διαδικασία από την αγορά μέχρι το τελικό προϊόν, προέκυψε η ανάγκη μιας μόνιμης κατοικίας για το διευθυντή και τους υπαλλήλους της εταιρίας.

Ο David Larsson, που ήταν ο διορισμένος εμπειρογνώμονας καπνού και υπεύθυνος προμηθειών του Σουηδικού Μονοπωλίου Καπνού, διηγείται τη συνάντησή του με έναν εκ των καπνεμπόρων το 1930, στο γραφείο του: «Το βλέμμα σου σέρνεται αβέβαιο πάνω από το δέρμα του καναπέ, το οποίο παρά τη στιγμιαία σύγχυση διαπιστώνεις ότι είναι δερματίνη, πάνω στα χοντροκομμένα και προχειροβαμμένα δοκάρια της σκεπής που δημιουργούν την αίσθηση ενός γραφείου μεταφορών και που, σύμφωνα με τη σκανδιναβική σου αντίληψη, δεν αντιστοιχούν στο κατάλληλο περιβάλλον για δουλειές εκατομμυρίων».

Την εποχή εκείνη, πολλοί ξένοι εμπορικοί οίκοι είχαν ήδη ανεγείρει κατοικίες, κτήρια γραφείων και αποθήκες καπνού στην Καβάλα, τα οποία αποτελούσαν μια χαρακτηριστική πτυχή της εικόνας της πόλης. Τα κτήρια αυτά ακολουθούσαν συχνά το αρχιτεκτονικό στυλ που ήταν δημοφιλές εκείνη την περίοδο στην εκάστοτε χώρα προέλευσης, και πολλές φορές ήταν εντυπωσιακά και δαπανηρά. Κάποια από αυτά υπάρχουν ακόμα και σήμερα, για παράδειγμα η επίσημη κατοικία του ουγγρικού εμπορικού οίκου που δημιούργησε ο καπνέμπορος Pierre Herzog στα τέλη της δεκαετίας του 1890 και που σήμερα λειτουργεί ως Δημαρχείο.

Παρόλο που η Σουηδία έκανε εισαγωγές καπνού από την Καβάλα από τη δεκαετία του 1920, καθυστέρησε αρκετά η ανέγερση ενός σουηδικού κτηρίου στην πόλη. Μόλις το 1934 αγοράστηκε το πρώτο οικόπεδο, οπότε το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού ήταν ο τελευταίος ξένος εμπορικός οίκος που ανέγειρε το κτήριό του στην Καβάλα. Το Σουηδικό Σπίτι διαφοροποιείται ωστόσο, ήδη λόγω επιλογής θέσης, από τους άλλους ξένους οίκους. Ενώ οι άλλοι εμπορικοί οίκοι προτίμησαν το κέντρο της πόλης ή το λιμάνι ως θέση για τα γραφεία και τις επίσημες κατοικίες τους, το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού επέλεξε ένα οικόπεδο που βρίσκεται ψηλά πάνω στην πόλη με πανοραμική θέα προς το Αιγαίο, σε μια περιοχή που εκείνη την εποχή ήταν σχεδόν ακατοίκητη.

Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του Σουηδικού Σπιτιού

Την αρχική αρχιτεκτονική μελέτη ανέλαβε ο αρχιτέκτονας Emil Lindqvist, που είχε ήδη κάνει πολλές μελέτες για το Μονοπώλιο. Ωστόσο, τα σχέδιά του δεν έμοιαζαν πολύ με τα τελικά που δημιούργησε ο Έλληνας αρχιτέκτονας Παναγιώτης Μανουηλίδης (1894-1977). Ο Μανουηλίδης ζήτησε και του εστάλησαν σχέδια σύγχρονων σπιτιών της Σουηδίας προς μελέτη, τα οποία την εποχή εκείνη συχνά είχαν φανερές επιρροές από τον μοντερνισμό του Bauhaus της Γερμανίας. Σε αντίθεση με τα κτήρια των υπολοίπων ξένων εμπορικών οίκων, το Σουηδικό Σπίτι είχε όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία της πιο μοντέρνας αρχιτεκτονικής εκείνης της εποχής: μια ακόσμητη και φωτεινή όψη, επίπεδη στέγη και στο εσωτερικό του

πρακτική διαρρύθμιση με γενναιόδωρους κοινόχρηστους χώρους. Το μεγάλο καθιστικό και τα πέντε υπνοδωμάτια για τους υπαλλήλους βρίσκονταν στο ισόγειο, ενώ το ιδιαίτερο διαμέρισμα του διευθυντή ή μονίμου απεσταλμένου υπαλλήλου ήταν στον πρώτο όροφο. Ο κατώτερος όροφος (που σήμερα στεγάζει το γραφείο και το ιδιαίτερο διαμέρισμα του επιμελητή) είχε και έχει απευθείας πρόσβαση στο μεγάλο κήπο.

«Το Σουηδικό Σπίτι στην Καβάλα», υπογραμμίζει η Elisabeth Gullberg Kaidi, «αποτελεί ένα από τα λίγα καλοδιατηρημένα δείγματα του φονξιοναλισμού ή της σχολής του Bauhaus και χτίστηκε την περίοδο του μεσοπολέμου στην Ελλάδα». Ο αρχιτέκτονας Hans Broberg που μελέτησε την ιστορία του κτηρίου γράφει σε ένα άρθρο του στο περιοδικό Hellenika του 1986 ότι, ύστερα από διεξοδική μελέτη της κάτοψης, διέκρινε πόσο στενά συνδέεται με τις σουηδικές βίλες των αρχών της δεκαετίας του 1930, όπως λόγου χάρη του Sven Markelius.

Η συνεργασία με τον ελληνικό εμπορικό οίκο καπνού Κ. Πετρίδης και Υιοί

Ο καπνέμπορος Κωνσταντίνος Πετρίδης προερχόταν αρχικά από την Κωνσταντινούπολη και διηύθυνε μια οικογενειακή επιχείριση που ήδη από το 1828 έκανε εμπόριο καπνού σε διάφορα μέρη. Η επιχείρηση κληρονομούνταν από πατέρα σε γιο, κατά τα ήθη της εποχής, και εγκαταστάθηκε στην Καβάλα μετά το 1913, όταν η ανατολική Μακεδονία ενσωματώθηκε στη σύγχρονη Ελλάδα. Η συνεργασία με το Σουηδικό Μονοπώλιο ξεκίνησε κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1920, όταν οι γιοι Μιλτιάδης και Δημήτριος Πετρίδης ανέλαβαν την επιχείρηση. Ο Μιλτιάδης Πετρίδης έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην ανέγερση του Σουηδικού Σπιτιού, όπως διαφαίνεται από έγγραφα εκείνης της εποχής. Δείχνει να υπήρξε αρωγός τόσο στην αγορά του οικοπέδου όσο στην ανάθεση του έργου στον αρχιτέκτονα Μανουηλίδη. Η οικογένεια Πετρίδη διατήρησε μια στενή και μακροχρόνια σχέση με τους Σουηδούς υπαλλήλους που είχαν τοποθετηθεί στην Καβάλα.

Ο Sten Backman, υπάλληλος του Μονοπωλίου Καπνού, διηγείται στο άρθρο του «Δύο ταξίδια στην Καβάλα» τις δραματικές εμπειρίες του στην Καβάλα κατά τη διάρκεια του πολέμου. Ο Backman εγκατέλειψε το Σπίτι μόλις λίγες εβδομάδες πριν επιτεθεί η Γερμανία στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 1941. Το Σεπτέμβριο του ιδίου έτους επέστρεψε στην Καβάλα, η οποία είχε πλέον προσαρτηθεί στη Βουλγαρία, σύμμαχο της Γερμανίας. Ο Backman περιγράφει την επιστροφή του σε μια πόλη όπου πλέον όλες οι πινακίδες είναι στα βουλγαρικά και το νόμισμα της δραχμής είχε αντικατασταθεί από τη βουλγαρική λέβα. Αλλά αυτά ήταν μόνο η αρχή όλων όσων ο Backman θα γινόταν αυτόπτης μάρτυρας κατά τη διάρκεια της δεκαοκτάμηνης παραμονής του στην πόλη:

«Η Καβάλα σιγά σιγά χρειάστηκε να λειτουργήσει χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και τρεχούμενο νερό. Μήνα με το μήνα η τροφή και τα καύσιμα άρχιζαν να σπανίζουν και να ακριβαίνουν όλο και περισσότερο. Οι χειμώνες ήταν ασυνήθιστα σκληροί. Για μεγάλα χρονικά διαστήματα τα μέσα μεταφορών και επικοινωνίας ήταν ανύπαρκτα. Ακολούθησαν διώξεις Εβραίων και εκτοπίσεις πληθυσμών, καθώς και καταναγκαστική εργασία για χιλιάδες Έλληνες».

Ο Backman περιγράφει επίσης ότι τα ελληνικά σχολεία είχαν απαγορευθεί και ότι οι Έλληνες καλούνταν να πληρώσουν εξαιρετικά υψηλούς φόρους για την ακίνητη περιουσία τους. Επιπλέον, τους είχε απαγορευθεί η άσκηση εμπορικής δραστηριότητας και στις αποθήκες καπνών τους επιτρέπονταν μονάχα να εργαστούν ως εργάτες. Τα βράδια υπήρχε απαγόρευση της νυκτερινής κυκλοφορίας και δεν έλειπαν οι κατ’ οίκον έρευνες και άλλου είδους

παρενοχλήσεις. Μια αχτίδα φωτός, της οποίας πολλοί κάτοικοι της Καβάλας έγιναν αυτόπτες μάρτυρες, ήταν το γεγονός ότι το Σουηδικό Σπίτι λόγω της διπλωματικής ιδιότητας δεν ήταν υποχρεωμένο να υψώσει τη βουλγαρική σημαία δίπλα στη σουηδική. Εννοείται ότι η ελληνική σημαία ήταν απαγορευμένη, αλλά καθώς η μόνη διαφορά της παλαιάς εκδοχής με τη σουηδική ήταν το χρώμα του σταυρού, δεν ήταν φανερό από μακριά αν ήταν σουηδική ή ελληνική σημαία που κυμάτιζε τις Κυριακές στη στέγη του Σουηδικού Σπιτιού. Το γεγονός αυτό λέγεται ότι έδινε ελπίδα και παρηγοριά στους κατοίκους της πόλης.

Παρόλη τη φρίκη του πολέμου, το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού συνέχιζε να εισάγει καπνό από την Καβάλα, αν και πλέον οι βουλγαρικές και γερμανικές αρχές ήταν εκείνες που αποφάσιζαν με ποιους επιτρέπονταν οι συναλλαγές. Στο τέλος, όμως, η κατάσταση αυτή ήταν αδύνατο να συνεχιστεί και από το 1943 έπαψαν οι εισαγωγές καπνού από τη Βουλγαρία και άλλες περιοχές που παρέμεναν υπό κατοχή.

Αφού είχε αποχωρήσει από την Καβάλα το 1943, ο Backman επέστρεψε στην πόλη μόλις πριν συνθηκολογήσει η Γερμανία τον Μάιο του 1945. Το Σπίτι είχε παραμείνει σχεδόν εγκαταλελειμμένο τα δύο αυτά χρόνια, εκτός από το υπηρετικό προσωπικό των δύο Ελληνίδων που με θάρρος και πίστη το πρόσεχαν. Το κτήριο γλίτωσε από λεηλασίες και καταστροφές, σε αντίθεση με πολλά άλλα κτήρια της πόλης. Ο Backman βρήκε μέλη της UNRRA (Οργανισμός Περίθαλψης και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών) να έχουν εγκατασταθεί «αυθαίρετα», όπως περιγράφει, στο Σπίτι και αναζήτησε διακριτικά αλλά με αποφασιστικότητα να βρεθεί άλλο μέρος για βάση της δραστηριότητάς τους.

Μετά το τέλος του πολέμου το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού μείωσε την αγορά καπνού από την Καβάλα. Τα τσιγάρα με ανατολικά καπνά, που παλαιότερα δέσποζαν στην αγορά, αντικαταστάθηκαν από τα τσιγάρα με αμερικανικά καπνά τύπου blend με πολύ μικρή περιεκτικότητα σε ελληνικό καπνό. Οι εισαγωγές μειώνονταν χρόνο με το χρόνο και τη δεκαετία του 1950 η Θεσσαλονίκη έφτασε να αναλάβει το ρόλο που μέχρι τότε είχε η Καβάλα ως κέντρο καπνού στη βόρεια Ελλάδα. Το Σπίτι ήταν πλέον περιττό για το Μονοπώλιο και η λύση ήταν η επιλογή ανάμεσα στην πώληση του κτηρίου και στην αλλαγή χρήσης του. Το 1957, όταν ο Olof Söderström ανέλαβε διευθυντής του Μονοπωλίου, ξεκίνησε μια νέα εποχή στην ιστορία του Σπιτιού. Ο Söderström έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για τα πολιτιστικά και έβλεπε μια δυνατότητα να επενδύσει στον τομέα αυτό και συγχρόνως να βελτιώσει την εικόνα της εταιρίας (goodwill). Με δική του πρωτοβουλία αποφασίστηκε το 1963 ότι στο εξής το Σπίτι θα χρησιμοποιείτο ως ξενώνας για Σουηδούς καλλιτέχνες και ερευνητές, όπως επίσης για τον παραθερισμό των υπαλλήλων της εταιρίας. Θεσπίστηκαν υποτροφίες των 2.000 κορωνών Σουηδίας για την κάλυψη των εξόδων των οδοιπορικών και της διαμονής

τεσσάρων τουλάχιστον εβδομάδων για καλλιτέχνες και ερευνητές.

Κατά τα έτη 1966-1974 δόθηκαν συνολικά 87 υποτροφίες, εκ των οποίων οι 51 σε καλλιτέχνες και άλλους εργαζόμενους στον τομέα του πολιτισμού, ενώ 36 σε ερευνητές. Σε όσους δεν εγκρίθηκε υποτροφία, δινόταν η ευκαιρία να νοικιάσουν ένα δωμάτιο αντί του ποσού των 8 κορώνων Σουηδίας τη νύχτα.

Ωστόσο, το Σπίτι δεν υπήρξε ποτέ δημοφιλές ως προορισμός διακοπών των υπαλλήλων του Μονοπωλίου Καπνού και, όταν ανέλαβε διευθυντής ο Karl Wärnberg το 1970, διαπιστώθηκε ότι η δραστηριότητα στην Καβάλα προϋπέθετε πολύ χρόνο, ενέργεια και χρήμα για να μπορέσει να συνεχιστεί μακροπρόθεσμα. Ενδεχομένως ένας λόγος να ήταν η έντονη κριτική που είχε δεχθεί το Μονοπώλιο στο σουηδικό τύπο λόγω της χορήγησης υποτροφιών για διαμονή σε μια χώρα που αφενός την κυβερνούσε μια στρατιωτική χούντα και αφετέρου την μποϊκοτάριζε το Σουηδικό Κράτος. Το 1973 ανατέθηκε στον Fred Fant, υπάλληλο του Μονοπωλίου, να εξετάσει τις δυνατότητες πώλησης του κτηρίου, ανέφικτο όμως, αφού την περίοδο εκείνη απαγορευόταν η εξαγωγή συναλλάγματος από τη χώρα.

Έτσι, σιγά σιγά δημιουργήθηκε και πήρε μορφή η ιδέα της δωρεάς του Σπιτιού στο Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών. Η δωρεά ωστόσο αποδείχθηκε περίπλοκη λόγω γραφειοκρατίας και τράβηξε πολύ σε χρόνο.

Το Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο αναλαμβάνει το Σπίτι

Κατά τη διάρκεια της χρήσης του Σπιτιού ως ξενώνα εκ μέρους του Σουηδικού Μονοπωλίου Καπνού, τους επισκέπτες υποδεχόταν ο Ναούμ Τσιρόπουλος, ένας έμπιστος επιστάτης που έμενε στο διαμέρισμα του κατώτερου ορόφου με την οικογένειά του. Με τη βοήθεια του Μονοπωλίου είχε ταξιδέψει στη Σουηδία και είχε μάθει λίγα σουηδικά, ενώ η σύζυγός του Δέσποινα μιλούσε γαλλικά, πράγμα που διευκόλυνε την επικοινωνία με τους Σουηδούς επισκέπτες του Σπιτιού. Ο Ναούμ Τσιρόπουλος έμενε στο Σπίτι μέχρι το 1980, όταν λόγω ασθένειας αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τα καθήκοντά του. Ο Thomas Thomell, ο οποίος εργαζόταν ως βιβλιοθηκάριος στο Σουηδικό Ινστιτούτο στην Αθήνα, κλήθηκε τότε να μεταβεί στην Καβάλα για να υποδεχθεί τους επισκέπτες που αναμένονταν την άνοιξη της ίδιας χρονιάς. Η αρχική ιδέα ήταν να εργαστεί εκεί δοκιμαστικά για δύο χρόνια. Τελικά, ο Thomas (Θωμάς) έμεινε για 27 ολόκληρα χρόνια και είχε έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της δραστηριότητας του Σπιτιού και ως προς τι αντιπροσωπεύει σήμερα.

Από τη στιγμή που ο Thomas Thomell ανέλαβε επιμελητής του Σπιτιού, υπήρξε σταδιακή αύξηση των επισκεπτών. Το 1983, ο Σύλλογος Λογοτεχνών Σουηδίας

(Författarförbundet) θέσπισε για τα μέλη του οκτώ μηνιαίες υποτροφίες ετησίως, μια παράδοση που συνεχίζεται έκτοτε. Ακολούθησαν ο σύλλογος Σουηδοί Σχεδιαστές (Svenska Tecknare) το 1990 και ο Σύλλογος Σουηδών Φωτογράφων (Svenska Fotografers Förbund) το1997. Οι τελευταίοι σύλλογοι προσφέρουν ετησίως πέντε υποτροφίες διαμονής έκτοτε.

Το Σπίτι είχε μεγάλη ανάγκη συντήρησης όταν περιήλθε στο Σουηδικό Ινστιτούτο. Λόγω έλλειψης κονδυλίων για την ολοκληρωμένη συντήρησή του, ξεκίνησε μια συζήτηση εντός του Δ.Σ. του Ινστιτούτου για πώληση του κτηρίου. Υπήρξαν έντονες αντιδράσεις, κυρίως από παλαιότερους επισκέπτες, και ασκήθηκαν πιέσεις από πολλές πλευρές στην κυβέρνηση προς εξεύρεση πόρων για τη συνέχιση της δραστηριότητας του Σπιτιού και προς αποφυγή της πώλησής του. Το αποτέλεσμα ήταν η κυβέρνηση να δεσμεύσει 225.000 κορώνες από τον προϋπολογισμό του 1985 για τη συντήρησή του. Αργότερα, οι εργασίες συντήρησης διασφαλίστηκαν με την οικονομική ενίσχυση ιδιωτικών ιδρυμάτων.

Ύστερα από πρωτοβουλία παλαιότερων επισκεπτών, και με επικεφαλής τον Hans Nestius, συστάθηκε το 1984 ο Σύλλογος Φίλων του Σουηδικού Σπιτιού της Καβάλας. Σκοπός του συλλόγου ήταν η παρεμπόδιση της πώλησης του Σπιτιού μέσω της ενημέρωσης για την ύπαρξη του ξενώνα, ούτως ώστε αφενός να αυξηθεί και να σταθεροποιηθεί η επισκεψιμότητά του και αφετέρου να συγκεντρωθούν πόροι από διάφορα ιδρύματα για την κάλυψη των αναγκών συντήρησης. Ο Σύλλογος αποτελεί έως σήμερα ένα σημαντικό στήριγμα της δραστηριότητας του Σπιτιού και στο πέρασμα των χρόνων έχει χρηματοδοτήσει πολλές εργασίες που σχετίζονται με την επίπλωση, τους πίνακες ζωγραφικής και τον κήπο του.

Το 1984, με τη βοήθεια του αρχιτέκτονα και τραγουδιστή Αργύρη Μπακιρτζή, το κτήριο μαζί με το οικόπεδό του χαρακτηρίστηκε διατηρητέο από τις ελληνικές αρχές. Στην αιτιολόγηση αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της σχολής Bauhaus και εκφράζει τις αρχιτεκτονικές τάσεις της εποχής του μεσοπολέμου». Όμως, το Σπίτι στην Καβάλα δεν αποτελεί μόνον εξαιρετικό παράδειγμα του φονξιοναλισμού ή του Bauhaus στην καλύτερή του εκδοχή, αλλά είναι επίσης μοναδικό επειδή έχει υποστεί ελάχιστες επεμβάσεις έχοντας διατηρήσει και πολλά από τα αρχικά του έπιπλα και λεπτομέρειες της διακόσμησής του. Μεγάλο μέρος της επίπλωσης της εποχής της εμπορίας του καπνού είχαν διατεθεί από το Nordiska Kompaniet (NK) και φέρουν αριθμό «ταυτότητας» σε μπρούντζινες πλακέτες. Τα έπιπλα της τραπεζαρίας και πολλά άλλα έχουν σχεδιαστεί από τον Axel Einar Hjort, διευθύνοντα αρχιτέκτονα του NK την περίοδο 1926-1938.

Το Σουηδικό Σπίτι και η Καβάλα πηγή έμπνευσης

Κατά το διάστημα που το Σουηδικό Σπίτι λειτουργούσε ως ξενώνας έχει συγγραφεί ένας διόλου αμελητέος αριθμός βιβλίων από τους επισκέπτες κατά τη διαμονή τους. Ανάμεσα σε αυτά, επιστημονικά και λογοτεχνικά βιβλία, καθώς επίσης ένας μεγάλος αριθμός άρθρων, εργασιών και επιστημονικών μελετών σε πολλούς τομείς. Πολλά από αυτά βρίσκονται στη βιβλιοθήκη του Σπιτιού, που σήμερα αριθμεί περίπου 2.500 τίτλους, οι οποίοι μπορούν να αναζητηθούν και ηλεκτρονικά μέσω της διαδικτυακής πύλης της Βιβλιοθήκης των Βορείων Χωρών στην Αθήνα. Το Σπίτι έχει επίσης σταθεί πηγή έμπνευσης για μια σειρά λευκωμάτων και εικαστικών εκθέσεων, γεγονός που δείχνει αφενός την ιδιαιτερότητα του χώρου και της ατμόσφαιρας που προσφέρει και αφετέρου πόσο εμπνέει στη δημιουργία, και δη σε πολλούς διαφορετικούς τομείς.

Πέρα από τη λειτουργία του Σπιτιού ως όασης για συγγραφείς και άλλους ανθρώπους των γραμμάτων και τεχνών, σκοπός του είναι επίσης να ενισχύει τις πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ Σουηδίας και Ελλάδας. Στο πέρασμα των χρόνων οι ανταλλαγές αυτές έχουν γίνει μέσω μιας διαρκούς συνεργασίας με το Δήμο Καβάλας που έχει οδηγήσει σε μια σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων με συμμετοχές και από τις δύο χώρες, όπως για παράδειγμα συμπόσια γλυπτικής, εικαστικές και φωτογραφικές εκθέσεις, συναυλίες και συμπόσια μετάφρασης και ποίησης.

«Τα τελευταία 40 χρόνια», τονίζει η Elisabeth Gullberg Kaidi, «που το Σπίτι της Καβάλας αποτελεί πλέον ιδιοκτησία του Σουηδικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών, έχει φιλοξενήσει περίπου 6.000 επισκέπτες. Σήμερα δεν υπάρχουν πλέον σχέδια για την πώλησή του ή τη μείωση των δραστηριοτήτων του. Χάρη στη δραστηριότητα αυτή, το Ινστιτούτο έρχεται σε επαφή με διαφορετικούς κύκλους της σουηδικής κοινωνίας απ’ ό,τι μέσω της έρευνας και εκπαίδευσης για την Αρχαία Ελλάδα, πυρήνα της δραστηριότητάς του στην Αθήνα».

Πολλοί επισκέπτες έχουν περιγράψει το κίνητρο, την έμπνευση και τη δημιουργικότητα που έχουν βιώσει κατά της διαμονής τους στην Καβάλα. Η Johanna Norin, υπότροφος του Συλλόγου Σουηδών Φωτογράφων την περίοδο Απρίλιο-Μάιο 2015, περιγράφει την πρώτη της επίσκεψη στο Σπίτι ως εξής: «Στην αίθουσα αφίξεων βλέπω μια χειρόγραφη πινακίδα με τις λέξεις Swedish House vila στα χέρια ενός άνδρα με το κινητό στο αυτί. Σούρουπο, και το ταξί φεύγει από το αεροδρόμιο με κατεύθυνση προς Καβάλα από την παραλιακή. Συζητάμε για την Ελλάδα, τους Έλληνες και την κρίση. Με τη βαλίτσα βαριά από σημειώσεις, κενά μπλοκ, βιβλία που με εμπνέουν και έγχρωμες εκτυπώσεις σχεδίων καταφθάνω στη σιωπή και ένα αποπλανητικά όμορφο σπίτι. Έχει ησυχία και είναι τελείως άδειο

όταν αφήνω κάτω τις τσάντες μου και περπατάω στις μύτες για να κατατοπιστώ. Με τα κλειδιά στο χέρι και ελαφρά πηδηματάκια κατεβαίνω τις σκάλες μιλώντας σε φοβισμένες γάτες και βρίσκω ένα μπακάλικο που πουλάει φέτα χύμα. Την τυλίγουν σε λαδόκολλα με ένα λαστιχάκι γύρω γύρω. Αγοράζω και μια ελληνική μπύρα χάρη στην ετικέτα. Και φυσικά ελιές. Οι σκάλες στο ανέβασμα και οι ανηφόρες είναι εντυπωσιακές. Χαρούμενες φωνές γεμίζουν την ησυχία. Κάποιοι επιστρέφουν στο σπίτι, αφού έχουν φάει έξω, και συστήνονται. Γιατί το Σπίτι της Καβάλας δεν είναι μόνο ένα ρομαντικά όμορφο σπίτι, αλλά και οι άνθρωποι που μένουν σ' αυτό και το ζωντανεύουν όταν είσαι εκεί. Οι υπότροφοι, ερευνητές, συγγραφείς ή καλλιτέχνες που μαζί σου σπρώχνονται στα ράφια της κουζίνας και μοιράζονται τη ρετσίνα ή το τηγάνι μαζί σου. Το Σπίτι της Καβάλας είναι η ηρεμία, οι βεράντες με τη θέα στη θάλασσα, οι συζητήσεις στην κουζίνα, η βιβλιοθήκη με τα έργα που έχουν αφήσει προηγούμενοι επισκέπτες, τα κοινά δείπνα, ο ήχος της καμπάνας της απέναντι εκκλησίας που χτυπά νωρίς τις Κυριακές, ο πίνακας ανακοινώσεων με ιδέες και προτάσεις που μπορούν να σε απομακρύνουν από την εργασία σου, αν θελήσεις».

Πηγή : briefingnews.gr